

прикљученија

Бојана Стојановић Панићовић

ИЗ ПОЈМОВНИКА ПРОЛАЗНОСТИ

НЕПОСЛАТА РАЗГЛЕДНИЦА

Одавно сам овладала најстрашнијим начинима памћења снова, пребивања у њиховим варљивим кадровима и кретањима кроз причу у којој се појављујеш увек откривеног профила, иза модрих застора, у нечијем загрљају. Фигура која те љуби готово је усисала другу половину твога лица, спојивши се телом с твојим трупом и удовима попут Лаокооновог чудовишта. А напољу, на клизавим тротоарима, промичу фигуре у тамним капутима, свака измењена укосом, некако нагнута, као да ће сваког часа изгубити равнотежу. Не можеш да се ишчупаш из тог загрљаја, беш ли то онај безнадежни и непомични Мунков *Küss*?

Еуридин зов изненада севну из жутих стакала прозорчића зеленопепељавих кућа; Еуридикино тело са лицем на брокатном јастуку, на постељи у којој се сваки час може уснити стогодишњим сном, изгубити свест, умрети, или убити се, свеједно, голих груди, обнажених бокова, с очима чија је милост истекла на чаршаве, коју покушавам да ухватим рукама, безуспешно, док ми цинобер цури кроз прсте, а окер широким потезом маскира наша чела, јагодице, носеве. И тада, само муњевити окрет према жени невести у црној ризи, која стоји на пропланку крај посланих дрва за потпалу, та црна лала, Света Петка, белокоса утопљеница, о којој се не може написати ниједан стих.

МРТВА ПРИРОДА СА ПЛАВИМ ЦВЕТОМ

Ваза у коју је сабијено пролеће сталних чекања на мосту, урна што чува златне крљушти подневног светла и љуспе Луциферових шаптаја, капљице разних облика претворене у зеленило, тамнину шуме и плавет с ону страну поноћи. Посуда за цвеће која лебди у потоцима течног злата, окрећући се око своје осе као земљина кугла, час помилована месечевом светлошћу, час одгурнута дубоко у свемир. Ако постоји место где *сирене њевају док разум сјава*, онда је то лежиште симетрије јутарњег месеца и поноћног сунца, што тоне дубоко у љубичастој пени ваздуха и воде. Износећи на површину света амфору са плавим цветом.

ДЕВОЈКА НА МОСТУ

А кад избије поноћ, искрадам се неопажено из собе. Излазим на мост и чекам. Обично, тамо сретнем три девојке: једну обучену у дугу хаљину боје грашка, са окер шеширом на глави, како замишљено посматра реку; друга, нешто виша, од главе до пете обучена је у кармин црвено, са шеширом од зечје длаке исте боје, који скрива њене разуздане, плаве праменове косе. Она је нагнута преко дрвене ограде моста, осврћући се за собом као да је неко прати. Положај њихових тела указује да су се ту тек на трен зауставиле, јер им је пажњу можда привукао мукли, ноћни шум воде, који само појачава доживљај потпуне одељености од свагдашњих часова.

Али трећа, она која леђима стоји окренута води, одевена у белу хаљину са тамним појасом, налакћена на ограду моста, држи у руци жути сунцокрет-шешир као да ће га сваки час испустити. Дошла је да би на том месту остала, *остјала и чекала*, та напуштена лутка, стиснутих усана и погледа у коме се могу препознати давнашња куцања на врата и нечији кораци, нека свежа туга још више појачана белином њене хаљине, негдашње срећно присуство у маси људи који се радују свакој једрилицы што изрони са морског хоризонта и затим замакне иза прве увале. У њеном мирном лицу, чије бледило почиње да ме подсећа на празну палету, одбројавам бивше и будуће откуцаје сата, опипавам пуле минута што веју као речи које покушавам да запамтим док ми Хипнос милује чело. И осећам споро, али неумољиво старење времена.

ТРАПЕЗАСТА СОБА

Даље се слика премешта у собу трапезастог облика, на врху ружног небодера са расклиматаним прозорима и ролетнама које не могу да се спусте. *Праћим из њрикрајка*. Ту она наставља да чека. Седи на кревету, поред ње је ноћни сточић, преко пута похабана столица на коју је спустила свој шешир. Не пали светло. Удише ноћни ваздух пуним плућима, мада је у грудима стеже, док срце подрхтава као прободена јабука. Изула је ципеле. Полако скинула хаљину. Загледала се у велики младеж на малом стомаку који је личио на огромно зрно кафе. Нада се нечијем доласку, макар се и не уверила у његово физичко присуство. Обећао је. Покуцаће на врата, неће позвонити, само ће ући, неопажено, као да улази у неки подземни трезор. Да ли ће га се сетити? Да ли ће се он сетити ње? Хоће ли се то десити сада, овде, поред ушљуваних зидова, у овој постељи претесној и за једног? Само да прегризе жицу којом је свезала своје сенке пратиоце. И да ослободи њега. Врата ће се сама отворити.

НОЋНИ ГОСТ

Сео је за сто пун разбацаних хартија. На њима су били исписани стихови, више пута прецртавани, мењани и прерађивани. Читао их је пажљиво, повремено климајући главом, ваљда у знак одобравања. Она је седела преко пута њега, управо изишла из каде, огрнута кућном хаљином. Одједном се постидела своје голотиње. Дошао је да попије неко пиће и да смота један цоинт, како је то често већ имао обичај. Она је отворила конзерву пива. Изишао је на терасу да попуши. „Не радим ово код куће већ дуго, знаш” – рекао је. Климнула је главом. Били су сами, после толико времена, после више од двадесет година познанства. Брзо се вратио унутра. Наставио је да чита.

Сетила се његовог давнашњег наступа на сцени, када је говорио и певао стихове свирајући на малој хармоници. Сала у којој је седела публика одједном се сузила и ишчезла попут прекида кабловског програма. Само је његова фигура на подијуму сијала попут свеће која за собом оставља печате руменог воска. Златни прсти Тила Ојленшпигела брзо су прелазили преко дирки, мех хармонике развлачио се готово без његове воље, позивајући на помамни плес.

Изађи, чекаћу те баш на оном мосту, *њожури*, јер можда то нећеш бити ти већ нека друга лепотица. Претворена у Мелеузину, жену са змијским репом, коју не смем да видим голу, чији је поглед грозоморнији од Сфингиног. О томе певају њени стихови, прогутаће нас обоје. Тада ћу ти вратити то привиђење, нека остане твоје, само нека се

огласи поноћ и зачује глас ћука. Угасиће се рефлектори, бићу поново обичан рапсод, гласноговорник туђих стихова, угаслих очију, неупадљивих кретњи, човек гомиле, наследник свих балада овог света, препродавац идеалних слика, самотни просјак твоје пажње. *Остало дојдџи сама.*

БЕЛИ ХОТЕЛ

На улазу у велику белу кућу саграђену у викторијанском стилу дочекао ме је готово снисходљиво љубазан Кинез, шапатом изговарајући да је моја дводневна резервација за хотел *Finck* у Хамбургу потврђена. Тај дан средином новембра, тако далеко од завичаја, мирисао је на почетак априла, на свежи кукурек и прве зумбуле, а полумрак у ходнику необичног хотела пансиона и апсолутна тишина подсећала је на неко тајновито, иако озлоглашено место из доба париске сецесије. Као да је из неке од малобројних соба зачас могао изићи кепец Тулуз Лотрек са набаченим моноклом, у загрљају неког од својих модела и понудити нешто сасвим опсцено.

Велика огледала која лукаво побуђују самозаљубљеност Нарциса, витрине пуне порцелана са егзотичним и оријенталним мотивима, огромни аранжмани вештачког цвећа разбашкарени на ниским сточићима, фотографије неких старих монденки са заваљеним главама и сањалачким капцима нежно су обавијали исцрпљеног путника неким невидљим велом сачињеним од крепа, дима и соли Северног мора. Властник ми је на изразито умекшаном али тачном немачком, са лицем развученим у некакав заверенички смешак, показао моју мајушну „девојачку” собу која је гледала на светларник. „Klein, aber romantisch”, рече, кезећи се, док је откључавао бела, старинска врата. У њој је могла становати пре мене Нана, или нека њена дружбеница, црна или бела одалиска.

Кревет са азурноплавом, уштирканом постељином, лавабо овалног облика покрај којег је стајао бели бокал осликан виолетним перуникама и фрезијама, тапете проткане ружичастим нитима, тоалетни сточић и гардеробни ормар-огледало у којем тако јасно видиш свој лик, целу своју фигуру у три димензије. А негде у позадини, иза потиљка, слутиш Нарциса. Дискретно, пепељаво осветљење попут неизговорене поруке да овде можеш бити сам и заштићен, од свега, па и од себе.

Тада, давно у Стразбуру, тој алзашкој престоници, у много већој луксузној соби са високим плафонима, готово сам се угушила од похоте пространог француског кревета који је усисавао у своје перине и мене, и њега, и нашу љубав, остављајући за собом само пустош и несаницу. Ова хамбуршка соба је, међутим, деловала попут љупке кутијице за накит која се затварала пред светом као главица цвета,

да би се ноћу у њој могли чути и најудаљенији звуци. И шум таласа: речних, морских, језерских, што заплускују обале на којима сам некада, не знам када, сасвим сигурно боравила.

НАРЦИСОВ ОДРАЗ, НАГА МАДОНА

*Бићии сама у туђем граду значи непогрешиво изоштрити чула за тренутна дешавања и памћење онога што је остављено баш у тренутку подизања авиона са тла. Сложити све своје делиће, тако да себе још увек можеш препознати по летимичним мислима на матерњем језику који се бори с неким непознатим, ослобађајућим налетом туђег гласа, интонације, речи и облика, који као да ти поручују: *Можеш да осећаш и говориш и овако, додуше инвалидно, али другачије, много другачије. И тио си ти. Твоје памћење у сваком тренутку постојаће рађање новога лика који си сакрила тамо, иза Нарцисовог одраза.**

Зато сам без много размишљања о могућој граматичкој промени идентитета позвала такси и возачу издала наређење, као кочијашу који вози кочију: „Hamburger Kunstahalle, bitte sehr, aber schnell, es ist schon spät”. И заиста, када сам изишла из таксија, вече се већ спустило, новембарска свежина допирала је из мркине оближњих вода, а боравак у храму уметности био је ограничен на још само три сата.

*Бићии сам у великим светским галеријама или црквама, онда када можеш да умакнеш ревносим погледима ухода чувара и готово ушеташ у слику, икону или да се распоредиш у другом простору, значи суочавање са грумењем *тиога другога* језика који си у стању да проговориш само тамо, и само тада, и само тако. Сам себи, као ходочасник коме је сећање на пређашњи спој мисли, пипања, дрхтања и слова избрисано, а онда изненада враћено муњевитом брзином. Јер ти си неко ко је дошао на то место да проживи неупоредиве тренутке свог личног палимпсеста, да клекне пред зидом плача, пре него што угледа змијолике увојке Мункове *Наге Магоне*, тог савременог потомка *Пикове даме*.*

ХАМБУРШКО ПРОЛЕЋЕ, ДРУГИ ПУТ

Средином фебруара у вечерњим сатима овде се осећа мирис Северног мора, које би могло бити и оно *Mittelmeer* што заплускује непознато острво с којег се протеже видик на египатску пустињу и зелену делту Нила. Могао би бити и дах благи са Егеја или тиркизни латор са Јонског мора, удаљено свитање са јадранске пучине, хујање сахарских пешчаних дина које десетлећима обликују латице једне једине пустињске руже. Град који је положен у наручје широких канала,

језера и реке Биле, обнажује своја бела плућа да би лакше дисао по киши која свакодневно пада. Али он је упркос томе, за разлику од мог родног града и даље бео, светлуцав попут слоноваче, склопљен од великих мермерних комада што личе на неке китњасте обелиске.

Његови становници су профињени и љубазни, говоре енглески и пију радије чај, одржавајући од памтивека интензивне везе са Британском империјом и посебно Лондоном. Они живе у одајама изнад канала, испод тенди и сунцобрана у јарким бојама, симулирајући час северну Венецију и Пиреј, час Амстердам или Ротердам са својим доковима, пристаништем, лучким сценама у којима би радо глумили Волт Витман или Растко Петровић. Седе сами на терасама својих скупоцених кућа и читају књигу, не окрећући се да виде ко је на метар од њих. А кроз излог кафеа у елитном делу града види се усамљен сто за којим нико не седи. На њега, као и на атински клуб *Nostalgie* већ пада сенка касног поподнева, што у Хамбургу и јесте и није сутон. Тек толико да све изгледа као да је прекривено провидним, затамњеним застором. Ниоткуда не дува празнина, само позлата тишине на врхунцу своје зрелости. Кроз њу, пренесени у овај час, у ову ћутњу, дишемо и нас двоје, заручници давно одузете ватре.